

KANTELU JA SELOSTUS ASIAN VAIHEISTA

Kirjoituksessaan 10.4.2015 oikeuskanslerille kantelija arvostelee peruspalvelukuntayhtymän (jatkossa kuntayhtymä) yksilöjaoksen menettelyä poikansa hoitoa koskevassa asiassa.

Kantelijan poika on vaikeavammaisen henkilö jonka omaishoitajana toimii pojan äiti. Kantelijan pojalla on ollut myös henkilökohtainen avustaja.

Selostus asian vaiheista

Nyt käsiteltävänä oleva asia koskee vammaispalvelulain mukaista henkilökohtaista apua, jota kantelijan pojalle on haettu kuntayhtymältä 1.1.2014 alkaen.

Kuntayhtymän viranhaltija on hakemukseen antamassaan päätöksessä 18.11.2013 katsonut, että kantelijan pojalla ei ole vammaispalvelulain 8 c §:n 2 momentissa tarkoitettuja, henkilökohtaisen avun järjestämisen edellytyksenä olevia voimavaroja määritellä avun sisältöä ja toteutustapaa. Ennen päätöksen tekemistä kuntayhtymän kehitysvammaisten palveluohjaaja ja vammaispalvelulain mukaisista asioista vastaava sosiaalityöntekijä ovat 8.10.2013 tehneet kotikäynnin kantelijan kotiin.

Kantelijan pojalle oli aikaisemmin myönnetty henkilökohtaista apua kotiin harkinnalla, koska hänen omaishoitajansa oli kahden pojan kanssa kantelijan ollessa matkutyössä. Kantelijan pojan perhetilanne on kesällä 2013 muuttunut siten, että kantelija on jäänyt matkutyöstään eläkkeelle. Edellä mainitulla viranhaltijan päätöksellä kantelijan pojalle ei ole enää myönnetty apua kotiin, vaan vammaispalvelulain mukaista henkilökohtaista apua Toimintakeskukseen enimmillään 60 tuntia kuukaudessa. Päätöksen mukaan näitä tunteja ei voi käyttää kotona avustamiseen. Päätöksessä on todettu, että kantelijan pojan edun mukaista on käydä päivätoiminnassa. Lisäksi on myönnetty henkilökohtaista apua enintään 30 avustustuntia kuukaudessa kotiin omaishoitajana toimivan äidin vapaapäivien ajaksi. Päätös on tehty ajalle 1.1.–31.12.2014.

Kuntayhtymän yksilöjaos on 17.1.2014 hylännyt kantelijan viranhaltijan päätöksestä tekemän oikaisuvaatimuksen sekä palauttanut asian viranhaltijalle uuden päätöksen tekemiseksi kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain perusteella. Päätöksen mukaan uusi viranhaltijapäätös kumoaa aikaisemmin 18.11.2013 tehdyn viranhaltijapäätöksen siitä päivästä lukien, jolloin erityishuolto-ohjelma astuu voimaan.

Kantelijan pojalle on 3.2.2014 vahvistettu kehitysvammaisen erityishuolto-ohjelma. Aluehallintovirasto on päätöksellään 11.12.2014 hylännyt ohjelmaa koskevan kantelijan valituksen.

Hallinto-oikeus on kantelijan kuntayhtymän yksilöjaoksen päätöksestä 17.1.2014 tekemään valitukseen antamallaan päätöksellä 11.2.2015 kumonnut yksilöjaoksen päätöksen ja palauttanut asian yksilöjaokselle uudelleen käsiteltäväksi henkilökohtaisen avun myöntämiseksi kotiin. Päätöksensä perusteluissa hallinto-oikeus on katsonut, että asiassa esitetyn selvityksen mukaan kantelijan pojalla on vammaispalvelulain 8 c §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla voimavaroja määritellä tarvitsemansa henkilökohtaisen avun sisältö ja toteutustapa. Näin ollen jaos ei ole voinut hylätä hakemusta mainitsemillaan perusteilla.

Hallinto-oikeuden päätöksen jälkeen kuntayhtymän viranhaltijat ja yksilöjaos ovat käynnistäneet uuden päätöksentekoprosessin. Hallinto-oikeuden päätöksestä on kuntayhtymän selvityksen mukaan keskusteltu kantelijan kanssa 25.2.2015 ja asiaa on valmisteltu päätettäväksi uudelleen. Kuntayhtymän yksilöjaoksen kokouksessa 30.3.2015 § 20 on päätetty pyytää kantelijan pojasta erikoislääkärin asiantuntijalausunto, jotta hänen kykynsä kommunikoida ja ilmaista omaa avuntarvettaan sekä hänen voimavaransa määritellä tarvitsemansa henkilökohtaisen avun sisältö tulisivat paremmin puolueettomasti arvioituiksi. Kokouksessa on todettu, että kantelijan pojan asia otetaan lausunnon valmistuttua käsiteltäväksi jaostossa. Kokouksen päätökseksi tuli merkitä tiedoksi kantelijan pojan asian senhetkinen valmisteluvaihe hallinto-oikeuden päätöksen toimeenpanemiseksi.

Kantelijan poika on ollut arviointijaksolla erikoissairaanhoidon- ja peruspalvelukuntayhtymän kehityspoliklinikalla ja osastolla 31.8.–4.9.2015. Tutkimusjaksolta saatujen asiantuntijalausuntojen perusteella Peruspalvelukuntayhtymän yksilöjaos on uudestaan 29.1.2016 hylännyt vaatimuksen henkilökohtaisen avun myöntämisestä kantelijan pojan kotiin, koska hänellä ei ole katsottava olevan vammaispalvelulain 8 c §:n 2 momentissa tarkoitettua kykyä kommunikoida ja ilmaista omaa avuntarvettaan eikä hänellä myöskään ole voimavaroja määritellä tarvitsemansa henkilökohtaisen avun sisältöä ja toteuttamistapaa.

Kantelun sisältö

Kantelija katsoo kirjoituksessaan oikeuskanslerille, että yksilöjaos on päätöksellään 30.3.2015 loukannut kantelijan pojan henkilökohtaista koskemattomuutta vaatimalla lääkärintodistusta ilman laissa säädettyä perustetta. Kantelija on tältä osin viitannut perustuslain 7 §:n 1 momenttiin. Kantelijan näkemyksen mukaan lääkärin todistusta vaatimalla yksilöjaos on kyseenalaistanut hallinto-oikeuden lainvoimaisen päätöksen.

SELVITYS

Kuntayhtymä on 12.5.2015 antanut asiassa selvityksen, johon on liitetty jäljennöksiä edellä mainituista asiakirjoista.

Oikeuskanslerinvirastoon on hankittu jäljennökset hallinto-oikeuden 11.2.2015 tekemän päätöksen perusteena olleista asiakirjoista.

Kuntayhtymä on toimittanut oikeuskanslerinvirastoon jäljennöksen kantelijan pojan tutkimustuloksista erityishuollossa.

RATKAISU

Perustuslain 108 §:n 1 momentin mukaan oikeuskanslerin tulee valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 3 §:n 1 momentin mukaan oikeuskansleri käsittelee hänelle osoitettuja kirjallisia kanteluja ja viranomaisten ilmoituksia. Lain 4 §:n 1 momentin mukaan oikeuskansleri tutkii kantelun, jos on aihetta epäillä oikeuskanslerin valvontavaltaan kuuluvan henkilön, viranomaisen tai muun yhteisön menetelleen lainvastaisesti tai jättäneen velvollisuutensa täyttämättä taikka jos oikeuskansleri muusta syystä katsoo siihen olevan aihetta. Saman pykälän 2 momentin mukaan oikeuskansleri ryhtyy hänelle tehdyn kantelun johdosta niihin toimenpiteisiin, joihin hän katsoo olevan aihetta lain noudattamisen, oikeusturvan tai perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta.

Muutoksenhakuosoituksen liittäminen

Kantelua tutkittaessa asiakirjoista on käynyt ilmi, että kuntayhtymän yksilönhuoltojaosto on liittänyt 30.3.2015 pykälässä 20 käsittelemäänsä asiaan muutoksenhakuohjauksen, jonka mukaan asiassa voi hakea muutosta hallinto-oikeudelta. Koska kyseisessä pykälässä on merkitty tiedoksi kantelijan pojan asian käsittelyvaihe, ei kyseessä ole valituskelpoinen asian vireilläolon päättävä ratkaisu. Kuten kuntayhtymä on selvityksessään todennutkin, kyseiseen asiaan on virheellisesti liitetty valitusosoitus.

Asiassa ei tältä osin ole valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 4 §:n 2 momentissa tarkoitettua laillisuusvalvonnallista perustetta toimenpiteisiin.

Hallinto-oikeuden päätöksen toimeenpano

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Pykälän 2 momentin mukaan käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

Perustuslaissa säädetty oikeusturva on laajemmin käsitettynä kokonaisuus, josta muutoksenhakumahdollisuus muodostaa vain yhden osan. Muutoksenhakuasteiden, varsinkin ylimmän muutoksenhakuasteen, päätöksillä on hallintoa ohjaava ja kontrolloiva vaikutus. Muutoksenhakuasteet arvioivat itsenäisesti asiassa esitettyä selvitystä ja voivat arvioissaan päätyä toiseen lopputulokseen kuin asiaa aiemmin arvioinut viranomaisena. Oikeusturvan riittävän kattava toteutuminen edellyttää, että viranomaisen, jonka tekemä ratkaisu on muutoksenhakuasteissa kumottu, on tehtävä asiassa uusi päätös muutoksenhakuasteesta tehdyn asiaratkaisun mukaisesti.

Perustuslaissa turvatusta hyvästä hallinnosta säädetään tarkemmin hallintolaissa (434/2003), jonka 7 §:n 1 momentin mukaan asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomaisena voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti. Lain 23 §:n 1 momentin mukaan asia on käsiteltävä ilman aiheutonta viivytystä. Vaatimus viivytyksettömästä asian käsittelystä koskee hallintoasian käsittelyä sen kaikissa vaiheissa. Tämä merkitsee sitä, että alemman viranomaisen on viivyttämättä pantava täytäntöön ylempään viranomaisena eli muun muassa muutoksenhakuasteen asiassa antama päätös. Hallinnon asiakkaalla on oikeus luottaa siihen, että viranomaisena omaaloitteisesti ilman aiheutonta viivytystä ryhtyy hallinto-oikeuden päätöksen mukaisiin täytäntöönpanotoimiin, ellei päätökseen ole haettu muutosta.

Asiakirjojen mukaan Peruspalvelukuntayhtymä ei hakenut muutosta hallinto-oikeuden 11.2.2015 kantelijan pojan asiassa antamaan päätökseen nro 15/0082/2. Muutosta ei hakenut myöskään kantelijan pojan edunvalvoja joten hallinto-oikeuden päätös oli muutoksenhakuajan umpeenkuluttua täytäntöönpanokelpoinen. Hallinto-oikeuden päätöksessä on kumottu kuntayhtymän päätös ja palautettu asia jaostolle henkilökohtaisen avun myöntämiseksi. Päätöksessä kuntayhtymä on velvoitettu myöntämään kantelijan pojalle henkilökohtaista apua, mutta ei ole määritellyt sitä, kuinka pitkäksi ajaksi apua on myönnettävä. Kuntayhtymällä on siten ollut asiassa harkintavaltaa ainoastaan avun myöntämisen keston suhteen. Kuntayhtymä ei kuitenkaan ole myöntänyt hallinto-oikeuden määräämää henkilökohtaista apua lainkaan, vaan on hallinto-oikeuden velvoittavasta ratkaisusta huolimatta ryhtynyt selvittämään avun myöntämisen perusteita asiantuntijalausuntoja hankkimalla. Toisaalta kuntayhtymän päätöksessä on todettu, että tämä tehdään hallinto-oikeuden päätöksen toimeenpanemiseksi. Tämän sanamuodon perusteella olisi ajateltavissa, että kuntayhtymä ei ole aikonut laiminlyödä hallinto-oikeuden päätöksen toimeenpanoa, vaan on halunnut asiantuntijalausuntoja hankkimalla selvittää esimerkiksi sitä, kuinka pitkäksi ajaksi apua on myönnettävä. Kuntayhtymän päätöksessä 30.3.2015 käytettyjen sanamuotojen perusteella arvioituna jää jossain määrin epäselväksi, miten kuntayhtymä on aikonut asiassa toimia.

Tosiasia kuitenkin on, että kuntayhtymä ei ole pannut kyseistä hallinto-oikeuden päätöstä lainkaan täytäntöön. Tämän vuoksi kiinnitän vastaisen varalle Peruspalvelukuntayhtymän huomiota velvollisuuteen panna hallinto-oikeuden lainvoimaiset ratkaisut viivyttämättä täytäntöön.

Perustuslain 7 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen.

Palvelujen ja tukitoimien järjestäminen erityistä tukea tarvitseville henkilöille kuuluu kunnan sosiaalihuollolle. Sosiaalihuoltolain (1301/2014) 8 §:n 1 momentin mukaan kunnallisten viranomaisten on yhteistyössä seurattava ja edistettävä henkilöiden hyvinvointia sekä poistettava epäkohtia ja ehkäistävä niiden syntymistä. Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 4 §:n 1 momentin mukaan asiakkaalla on oikeus saada sosiaalihuollon toteuttajalta laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa. Asiakkaalle tehdyt lääkärintutkimukset palvele-

vat osaltaan asiakkaan tarpeiden selvittämistä ja siten hyvän sosiaalihuollon toteuttamista. Kantelussa esitetyn tiedustelun johdosta totean, että kantelijan pojalle tehdyissä tutkimuksissa ei ole ollut kyse perustuslain 7 §:ssä tarkoitettusta tilanteesta eikä asiassa ole tältä osin aihetta toimenpiteisiini.

Apulaisoikeuskansleri

Risto Hiekkataipale

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Outi Kauppila

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

KÄYNTIOSOITE Snellmaninkatu 1 A, Helsinki
POSTIOSOITE PL 20, 00023 Valtioneuvosto

PUHELIN 0295 16001
TELEFAKSI 09 160 23975

E-MAIL etunimi.sukunimi@okv.fi
INTERNET www.okv.fi